

Pat Yisrael: Required, Suggested, or Silly?

Ezer Diena, ediena@torontotorah.com



1. Shemot 2:20 (Alhatorah translation)

וַיֹּאמֶר אֶל-בָּנֹתָיו יוֹאֲבִי לָמָּה זֶה עָזַבְתֶּן אֶת-הָאִישׁ קְרָאֵן לוֹ וַיֹּאכַל לֶחֶם:

He said to his daughters, “Where is he? Why is it that you have left the man? Call him, that he may eat bread.”

Introduction: 2 main views

2. Shulchan Aruch and Rema, Yoreh Deah 112:2 (Merged Sefaria Community/Wikisource translation)

יש מקומות שמקילין בדבר ולוקחים פת מנחתום העובד כוכבים במקום שאין שם נחתום ישראל מפני שהיא שעת הדחק (וי"א דאפילו במקום שפת ישראל מצוי שרי) (ב"י לדעת המרדכי וסמ"ק והג"א ומהרא"י ואו"ה ריש כלל מ"ד)

There are places that are lenient about this, [where] they buy bread from an idolater's bakery in a situation where there is no Jewish bakery, since this is considered a "time of pressing need." Rem"a: And some say that even in a place where "Jews' bread" can be found, it is permitted (Beit Yosef following the Mordechai; Sefer Mitzvot Hakatan; Hagoat Ashri; Mahar"i; Issur VeHeter §44).

3. Tur, Yoreh Deah 112

ולדעת א"א הרא"ש ז"ל אין חילוק בין פת של בעל הבית לשל פלטר אבל קצת מהמחברים חלקו בין של בעל הבית לשל פלטר דלא שייך חתנות אלא בשל בעה"ב הלכך אסרוהו בכל ענין חוץ מבמקום סכנה אבל של פלטר אין כאן כ"כ קירוב דעת שבאומנתו הוא עוסק.

According to my master, may father, the Rosh z"l, there is no difference between bread of a “ba'al habayit” and a baker, but some of the authorities differentiated between that of a “ba'al habayit” and that of a baker, that intermarriage is only relevant with the bread of a “ba'al habayit”, therefore, they prohibited it in all cases except for a case of danger, but [bread made by] a baker, there is not as much closeness, since he is occupied with his profession.

Background

4. Talmud Bavli, Avodah Zarah 35b (modified Davidson Edition translation)

מתני' ואלו דברים של עובדי כוכבים אסורין ואין איסורן איסור הנאה חלב שחלבו עובד כוכבים ואין ישראל רואהו והפת והשמן שלהן רבי ובית דינו התירו השמן...

MISHNA: And these are items that belong to gentiles and are prohibited, but their prohibition is not that of an item from which deriving benefit is prohibited: Milk that was milked by a gentile and a Jew did not see him performing this action, and their bread and oil. Rabbi Yehuda HaNasi and his court permitted the oil of gentiles entirely...

והפת: א"ר כהנא א"ר יוחנן פת לא הותרה בב"ד מכלל דאיכא מאן דשרי אין דכי אתא רב דימי אמר פעם אחת יצא רבי לשדה והביא עובד כוכבים לפניו פת פורני מאפה סאה אמר רבי כמה נאה פת זו מה ראו חכמים לאוסרה מה ראו חכמים משום חתנות אלא מה ראו חכמים לאוסרה בשדה כסבורין העם התיר רבי הפת ולא היא רבי לא התיר את הפת

§ The mishna teaches: And bread. Rav Kahana says that Rabbi Yoḥanan says: Unlike oil, bread was not permitted by a court. From the fact that Rabbi Yoḥanan states that bread was not permitted in court, can it be inferred that there is a different opinion that claims that a court did permit it? Yes, as when Rav Dimi came from Eretz Yisrael to Babylonia, he said: Once Rabbi Yehuda HaNasi went out to the field, and a gentile brought before him a se'a of bread baked in a large baker's oven [purnei]. Rabbi Yehuda HaNasi said: How exquisite is this loaf of bread! What did the Sages see that caused them to prohibit it? What did the Sages see that caused them to prohibit it?! It was prohibited due to the concern that Jews might befriend gentiles while breaking bread with them, which could lead to marriage with gentiles! Rather: What did the Sages see that caused them to prohibit bread even in the field, where this concern does not apply? The people thought that Rabbi Yehuda HaNasi permitted the bread of gentiles. But that is not so; Rabbi Yehuda HaNasi did not actually permit such bread.

רב יוסף ואיתימא רב שמואל בר יהודה אמר לא כך היה מעשה אלא אמרו פעם אחת הלך רבי למקום אחד וראה פת דחוק לתלמידים אמר רבי אין כאן פלטר כסבורין העם לומר פלטר עובד כוכבים והוא לא אמר אלא פלטר ישראל

Rav Yosef, and some say Rav Shmuel bar Yehuda, says: The incident did not occur in this manner. Rather, they said: Once Rabbi Yehuda HaNasi went to a certain place and saw that bread was scarce for the students in the study hall. Rabbi Yehuda HaNasi said: Is there no baker [palter] here who can prepare bread? People thought to say that Rabbi Yehuda HaNasi was referring to a gentile baker, but in reality, Rabbi Yehuda HaNasi stated his question only in reference to a Jewish baker.

א"ר חלבו אפילו למ"ד פלטר עובד כוכבים לא אמרן אלא דליכא פלטר ישראל אבל במקום דאיכא פלטר ישראל לא ורבי יוחנן אמר אפי' למ"ד פלטר עובד כוכבים ה"מ בשדה אבל בעיר לא משום חתנות

Rabbi Helbo said: Even according to the one who thought to say that he was referring to a gentile baker, we said that the bread is permitted only where there is no Jewish baker, but in a place where there is a Jewish baker, the leniency would certainly not apply. And Rabbi Yohanan said: Even according to the one who thought to say that he was referring to a gentile baker, that statement applies only in the field, but in the city it would not apply, due to the possibility of marriage with a gentile.

איבו הוה מנכית ואכיל פת אבי מצרי אמר להו רבא ואיתימא רב נחמן בר יצחק לא תשתעו בהדיה דאיבו דקאכיל לחמא דארמאי:

The Gemara relates: Aivu would bite and eat bread of gentiles at the boundaries of the fields. Rava said to the students in the study hall, and some say that it was Rav Nahman bar Yitzhak who said to them: Do not speak with Aivu, as he eats bread of Arameans.

Leniency #1 – it was never accepted/annulled

5. Tosfot to Avodah Zarah 35b

מכלל דאיכא למאן דשרי - מדקאמר פת לא הותרה בב"ד מכלל דאי בעי הוה שרי ליה אלמא לא פשט איסורו ומכאן סמכו עתה לאכול פת של עובדי כוכבים כיון שלא פשט איסורו בכל ישראל ויש לסמוך על דברי רשב"ג ור"א בר צדוק דאמרי אין גוזרין גזרה על הצבור אלא א"כ רוב הצבור יכולין לעמוד בו... ועוד דאמרי בירושלמי דפרקין ובפ"ק דשבת פת עמדו עליו והתירוהו...

This implies that there are those who permit it – from the fact that it says that bread was not permitted in Beit Din, it implies that they could have permitted it if they wanted. This shows that the prohibition had not spread among the people [and it was therefore unnecessary to permit it]. Based on this, people are lenient now to eat non-Jewish-baked bread since the prohibition did not spread throughout the Jewish people, and one can rely on the words of Rabbi Shimon ben Gamliel and Rabbi Elazar bar Tzadok who said that we do not make a decree on the community unless most of the community can withstand it... And furthermore, we say in the Yerushalmi in our chapter and in the first chapter of Shabbat that they deliberated about bread [baked by non-Jews] and permitted it...

Leniency #2 – it only applies to idolaters

6. Shulchan Aruch, Yoreh Deah 112:1

אסרו חכמים לאכול פת של עממים עובדי כוכבים משום חתנות...

The Sages forbade eating the bread of nations who worship the stars because of [the concern of] intermarriage...

7. Darkei Teshuvah, Yoreh Deah 112:4

ע"י בפרי תואר סק"ג שכתב דאע"ג דבש"ס אמרו דגזרו על פתם משום יינם ויינם משום בנותיהם ובנותיהם משום דבר אחר ומבואר מדבריהם דגזרו על פתם רק כדי להתרחק מע"ז שלהם א"כ משמע דוקא בנכרים עובדי ע"ז הוא דגזרו משא"כ בגוים דלא עבדו ע"ז וא"כ הישמעאלים הכופרים בע"ז ושונאים לעובדי' אין לאסור פתן כי לא גזרו בהם אבל לדינא אין להקל גם בישמעאלים כי מדברי הפוסקים מבואר דהגזרה היה גם משום חתנות וכל בנות האומות אפי' של הישמעאלים אסורים לנו עיי"ש

See Peri Toar note three, who wrote that even though in the Talmud it says that they decreed [not to eat] their bread because of their wines, and their wines because of their daughters, and their daughters because of their [false gods], and it is clear from their words that they only decreed not to eat their bread in order to distance us from their serving other gods, if so, that would imply that the decree was only made against those who worship other gods, and not nations who do not serve them, and if so, the Muslims, who reject service of other gods and hate those who worship them, one should not prohibit their bread, since they were not included in the decree. However, practically one should not be lenient even with Muslims, since from the poskim it is clear that the

decree was also due to intermarriage, and all of the daughters of other nations, even Muslims, are prohibited to us. See there.

Leniency #3 – purchased bread is permitted

8. Beit Yosef, Yoreh Deah 112

וכתב הריב"ש (סימן תקיד) שהרא"ה (בדה"ב ב"ג ש"ז צג): כתב להתיר הפת שלנו בפורני התנור הנעשה בשכר אף בלא השלכת קיסם דכיון דבשכר אופין לכל הבא אין בו משום חתנות כמו שהתירו פת פלטר מטעם זה עכ"ל ולא נהגו לסמוך על זה אלא אף בשאופין בשכר מצריכים השלכת עץ לכתחלה וכן בדין שאף הרא"ה לא אמרה אלא מדוחק... ועוד שאופה בבית מיוחד לכך שאין אוכלים ואין שותים שם והוא רשות הרבים לכל העולם ואינו מתכוין לאפות לאדם מיוחד אלא שכיר הוא לאפות לכל בני העיר אין בזה משום חתנות וכמו שכתוב בספר ארחות חיים (הל' איסורי מאכלות אות סג) ומינה נשמע שאפילו לפי טעם זה לא התיר הרא"ה אלא לפי שהוא שכיר לאפות לכל בני העיר ואינו מתכוין לזה אבל כגון פורני דידן שכל אחד פורע לאופה ליתיה להווא טעמא:

And Rivash (Responsa 514) wrote that the Ra'ah (Bedek Habayit Bayit 3 Sha'ar 7 93b) wrote to permit our bread in the purni oven which was made for pay, even without [a Jew] throwing a splinter [of wood into the fire], as since they bake for pay for everyone who come [to buy bread], there is no concern of intermarriage, just as they permitted baker-baked bread for this reason. And they did not have the custom to rely on this, rather, even when they bake for pay, we require "throwing of a splinter" lechatchila, and so should be the judgement, since even the Ra'ah only said this due to the pressure... Furthermore, he bakes in a building designated for that purpose, and he doesn't eat or drink there, and it is a public area for the entire world, and he does not intend to bake for an individual person, rather, he is hired to bake for the entire city, so there is no [concern of] intermarriage, as Orchot Chaim (Forbidden Foods 63) writes, and from this we understand according to this reasoning that the Ra'ah only permitted it since he is hired to bake for the entire city and does not intend this, but our "purni", where everyone pays the baker, does not have this reason [for leniency].

9. Ikarei Hadat, Yoreh Deah 12

...ושוב ראיתי הריב"ש גופיה ונשתוממתי על המראה דלענ"ד לא עלה מעולם על דעתו לחלק בין תנורים שלנו לשל קדמונים ולא דבר בזה כלל, אם לא שאיזה תלמיד שאינו ותיק העתיקו בטעות כאשר יראה הרואה בריב"ש עצמו בפתיחת עין כל דהו. ועיין גם כן להריב"ש [שם] הזכירו הרב ערך לחם [סימן קיב סעיף י] דאם פורעים לאופה גוי שכר אפייה יש להתיר בכל גוונא...

...Then I saw the Rivash and I was astonished by the sight, because in my opinion, it never even rose in his mind to distinguish between our ovens and earlier ovens, and he didn't discuss this at all (unless an untrustworthy student accidentally added it in), as anyone whose eyes are somewhat open will see in the Rivash. See the Rivash, also cited by Erech Lechem (Yoreh Deah 112:10), that if the non-Jewish baker is paid for their baking, it is permissible under all circumstances...

Leniency #4 – there is almost never enough Jewish-baked bread

10. Knesset Hagedolah, Glosses to Beit Yosef Yoreh Deah 112, Gloss 10

ושמעתי ממורי הרב שהיה נותן טעם להתיר זה, שלא אמרו דבמקום שיש פלטר ישראל מצוי אין ליקח מפלטר גוי אלא כשפת פלטר ישראל שבאותה העיר מספיק לכל הדברים באותה העיר, אבל כשאינו מספיק הוה ליה כפת דחוקה לו ומותר, ובקוש' יע"א אם היו כולם לוקחים מפלטר ישראל לא יספיק לא' מאלף, וכיון שאינו מספיק כמי שאין פלטר ישראל מצוי הוה ומותר ליקח מפלטר גוי...

And I heard from my teacher, the Rabbi, who gave a reason for this leniency, that they only said that when there is Jewish bread available, one may not purchase bread from a non-Jew, when there bread baked by the Jewish baker in that city is enough for all of the needs of that city, but when it would not be sufficient, it is considered a case of "pat dechuka lo" and permitted, and in Constantinople if everyone would purchase from the Jewish baker is would not suffice for even one of 1000, and since it is insufficient, it is as if no Jewish baker is present, and it is permitted to purchase from a non-Jewish baker.

11. Kaf Hachaim, Yoreh Deah 112:30

וכתב שכן נהגו בעיר בגדאד יע"א שקונים מפלטר גוי אפ"ל במקום שיש פלטר ישראל וגם של פלטר ישראל הוא יפה והיינו משום דבעירם יש רבוי עם ואם קונים הכל מפלטר ישראל יהיה הפת ביוקר הרבה יעו"ש.

...And he wrote that this was the custom in Baghdad, that they purchased from a non-Jewish baker even where there was a Jewish baker and the Jewish baker's bread was better, since in their city there are many people, and if they purchased it all from the Jewish baker, bread would be very expensive...

Leniency #5 – cost

12. Rabbi Chaim Jachter, Pat Akum, Part One: Varieties of Observance and its Relevance to the Asseret Yemei Teshuva (Kol Torah Volume 14 Halacha)

We should note that a young contemporary Posek from Flatbush, Rav Binyamin Cohen (Chelkat Binyamin 112:46 and 51), rules that the Rashba's leniency applies only if the Pat Akum is superior to the Pat Yisrael in terms of its taste and/or appearance. However, this leniency does not apply if the superiority of the Pat Akum is only in terms of its price and/or convenience. However, Rav Menachem Genack questions this assertion. Parenthetically, I find it interesting that this issue is addressed in print for the first time (as far as I know) only at the very end of the twentieth century.

Some other partial leniencies

-If the bread is of better quality or of a different type than is baked by the Jewish baker (Shulchan Aruch Yoreh Deah 112:5)

-If the bread is made by a machine in a factory (written Responsum of Rabbi Moshe Feinstein, cited in Rivevot Efraim 5:596 with the permission of Rabbi Nota Greenblat and Rabbi Reuven Feinstein)

-Toasting bread (but not heating it up) after purchase in a way that improves it makes it Pat Yisrael (Rabbi Yisroel Belsky (cited by the OU at <https://bit.ly/364SsBZ>) and Rabbi Moshe Shternbuch (Teshuvot Vehanhagot 1:444), based on Shulchan Aruch Yoreh Deah 112:12)

-Many more

But...

13. Peninei Halacha, Kashrut 2, Chapter 28, footnote 2

למעשה, יש להורות כדעת שו"ע ורוב הפוסקים, שרק במקום שפת ישראל אינה מצויה אפשר להקל בפת פלטר גוי. ואמנם באשכנז היו שנהגו להתיר זאת לכתחילה, ויש שהורו כך גם לימינו (אג"מ יו"ד ב, לג), אולם כיוון שגם בין פוסקי אשכנז רבים נטו להחמיר לכתחילה, יש להורות לבני כל העדות כדעת השו"ע ודעימיה, שההיתר הוא רק במקום שפת ישראל לא מצויה. ונראה שבארץ ישראל, גם לפוסקי אשכנז המקילים שנשענו על התוס' ודעימיה, יהיה אסור לאכול פת פלטר גוי, שכן הם הקילו רק במקום שנהגו להקל, ואילו בארץ ישראל כבר נהגו הכל להחמיר, הואיל וקל להשיג פת ישראל.

14. Aruch Hashulchan, Yoreh Deah 112:17

והנה במדינתנו כולם זהירים תמיד בזה בכל השנה בכל ענין ובמקומות הרחוקים שישראל מועטים ואין פלטר ישראל אוכלים מפלטר שלהם אבל לא מפת בעל הבית אם לא כשאיין לו מה לאכול כלל והוא רעב דאז ביכלתו לאכול גם פת בעה"ב וכן נכון לעשות ואין לשנות

15. Halachipedia, Pat Akum

Although Ashkenazi practice is to usually follow the Rama, several poskim indicate that it is still proper to be stringent in this manner and not eat pas paltar where pas yisroel is available.^[13] Others are not concerned with this for most of the year.^[14] Someone whose practice was to be careful not to eat pas paltar and wants to change this practice must be mattir neder.^[15] The Tur writes that even those who are not careful about pas paltar during the year are careful to only eat pas yisrael during Aseres Yemei Teshuvah.^[16] Several reasons are given for this custom.^[17] Some say that this is true of Shabbos and Yom Tov as well, as part of kavod shabbos.^[18]